

B SERWATOR ŚWIĘTOKRZYSKI

BIULETYN REGIONALNEGO OŚRODKA
POLITYKI SPOŁECZNEJ

Nr 1/2015

WOJEWÓDZTWO
ŚWIĘTOKRZYSKIE

Szanowni Państwo

Mam ogromną przyjemność przekazać na Państwa ręce kolejne wydanie Biuletynu Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej – jednocześnie pierwsze o nowej nazwie „Obserwator Świętokrzyski”. W ubiegłym roku

zakończyliśmy realizację projektu „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji”. Utworzenie w ramach projektu Obserwatorium Integracji Społecznej wynikało z potrzeby identyfikacji regionalnych problemów społecznych. Jego głównym celem było gromadzenie informacji o sytuacji społecznej w regionie, a także zapewnienie dostępu do danych istotnych z punktu widzenia prowadzenia polityki społecznej na szczeblu samorządu województwa. Po raz pierwszy w regionie zostały przeprowadzone badania społeczne w obszarach stanowiących podstawę do diagnozy problemów społecznych i wyznaczania kierunków interwencji. 5-letni okres realizacji tego projektu to czas intensywnych działań w samorządowej polityce społecznej. Zdobyte doświadczenia pozwalają na wprowadzenie nowych rozwiązań w Regionalnym Programie Operacyjnym.

Przed nami wiele nowych wyzwań i intensywnej pracy, związanych z perspektywą finansową 2014–2020. W nowym okresie programowania Europejski Fundusz Społeczny nadal będzie odgrywał kluczową rolę we wzmacnianiu kapitału społecznego. Działania społeczne współfinansowane będą z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego. Dlatego tak istotne w nowej perspektywie finansowej staje się komplementarne aplikowanie w projektach o środki tzw. „twarde” i wspierania ich środkami „miękkimi”. Te możliwości zostały zawarte w osi priorytetowej 9.

Żywię nadzieję, iż Biuletyn okaże się źródłem cennych informacji. Zapraszam zatem do ciekawej lektury, życząc Państwu wielu inspiracji do podejmowania działań oraz ważnych, osobistych refleksji.

Adam Jarubas

Marszałek
Województwa Świętokrzyskiego

Włączenie społeczne ważne dla ludzi i regionu – świętokrzyskie RPO

Rozmowa z Piotrem Żołądkiewiczem
– Członkiem Zarządu Województwa Świętokrzyskiego

Nadzoruje Pan wdrażanie Europejskiego Funduszu Społecznego w naszym regionie, do tej pory realizowanego poprzez Program Operacyjny Kapitał Ludzki, a w nowej perspektywie finansowej – w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020. Czy w ramach RPOWŚ przewidywane jest wsparcie dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym?

– Naturalnie. Diagnoza obszaru społecznego w województwie świętokrzyskim wskazuje, że spośród osób narażonych na wykluczenie, wsparciem należy objąć przede wszystkim osoby ubogie, bezrobotne, niepełnosprawne oraz starsze. Dlatego też, w ramach RPOWŚ na lata 2014–2020 zaplanowaliśmy działania skierowane do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, które będą realizowane w ramach Osi Priorytetowej 9 „Włączenie społeczne i walka z ubóstwem”. Nadal ogromnym wyzwaniem jest zmniejszenie wskaźnika liczby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, dlatego też w bieżącym okresie programowania zaplanowaliśmy w RPOWŚ, działania związane z aktywną integracją tych osób poprzez wzmocnienie ich szans na zatrudnienie. Naszym celem realizowanym z wykorzystaniem środków RPOWŚ jest również zwiększenie dostępności usług społecznych, w szczególności usług środowiskowych, opiekuńczych oraz działań związanych ze wsparciem rodziny i pieczy zastępczej dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Istotną kwestię stanowi także wsparcie i wzmoc-

nienie sektora ekonomii społecznej w kreowaniu nowych miejsc pracy.

W dłuższej perspektywie działania w ramach Osi będą przyczyniać się do zwiększania aktywności społecznej i zawodowej osób narażonych na wykluczenie, poprzez kompleksowe wsparcie edukacyjne, społeczne i zawodowe. Samorząd Województwa konsekwentnie realizuje przyjętą w styczniu 2012 roku Strategię Polityki Społecznej na lata 2012–2020. W najbliższych latach, kluczowym instrumentem w realizacji polityki społecznej województwa będzie RPO.

Jakie podmioty będą mogły ubiegać się o dofinansowanie projektów na rzecz wsparcia osób narażonych na wykluczenie?

– Katalog podmiotów jest bardzo szeroki. W zależności od danego działania oprócz instytucji pomocy i integracji społecznej o środki te będą mogły ubiegać się m.in.: jednostki samorządu terytorialnego, jednostki organizacyjne, związki i stowarzyszenia JST, podmioty reintegracyjne realizujące usługi reintegracji społecznej i zawodowej dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Ważnym beneficjentem w Osi 9 są podmioty ekonomii społecznej w tym organizacje pozarządowe. Zaznaczam, iż dopiero w Regulaminie konkursu w ramach RPOWŚ na lata 2014–2020 zostanie precyzyjnie określony typ beneficjenta, który będzie mógł ubiegać się o wsparcie.

Wspomina Pan podmioty ekonomii społecznej jako ważnego beneficjenta w realizowaniu usług

na rzecz osób wykluczonych społecznie. Czy może Pan rozwinąć jakiego typu będzie to wsparcie?

W naszym regionie zdiagnozowano brak trwałych i stabilnych instytucji oferujących wsparcie dla sektora ekonomii społecznej, które miałyby wpływ na budowanie silnej kondycji świętokrzyskich Podmiotów Ekonomii Społecznej. Dlatego też, celem interwencji RPOWŚ w ramach Osi 9 „Włączenie społeczne i walka z ubóstwem”, wsparcie ekonomii społecznej w taki sposób by usługi świadczone były przez ośrodki, które pozytywnie przeszły procedurę akredytacji usług, obejmującą m.in. usługi o charakterze animacyjnym, inkubacyjnym i biznesowym dla podmiotów ekonomii społecznej. Po zaopiniowaniu przez ROPS wniosków OWES (5) i przekazanie do akredytacji oczekujemy na jej wyniki. Zadaniem OWES będzie wzmacnianie sektora ekonomii społecznej w kreowaniu nowych miejsc pracy, co z kolei wpłynie na rozwój społeczno-gospodarczy w naszym województwie, poprzez wsparcie dotacyjne związane z tworzeniem miejsc pracy w sektorze ekonomii społecznej, przeciwdziałanie niezaradności życiowej i uzależnieniu od pomocy społecznej.

Ile środków przeznaczono w RPO na Oś 9 „Włączenie społeczne i walka z ubóstwem”?

– Na całość działań dotyczących EFS przeznaczono w RPO blisko jedną trzecią całej alokacji RPO, wynoszącej ponad 1,3 mld euro. Około 100 mln euro chcemy przeznaczyć na zwiększenie szans na zatrudnienie grup zmarginalizowanych, wspieranie usług społecznych i różnych form pomocy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, poprawę dostępu do dobrej jakości usług publicznych, rozwój sektora ekonomii społecznej w regionie oraz opieki zdrowotnej.

Jakie projekty będą preferowane w ramach osi 9?

– Preferowane będą projekty partnerskie instytucji pomocy i integracji społecznej z instytucjami rynku pracy, a także organizacjami pozarządowymi i podmiotami ekonomii społecznej. Obecnie przygotowując potencjalnych beneficjentów do

realizacji projektów partnerskich Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej opracowuje model takiej współpracy w ramach projektu systemowego „Współpraca i kwalifikacje kadr warunkiem skutecznej pomocy”. Działania partnerskie inicjowane są również podczas organizowanych seminariów, spotkań z przedstawicielami podmiotów ekonomii społecznej oraz jednostek pomocy i integracji społecznej.

W ramach realizowanych projektów oczekujemy, iż niwelowane będą nierówności w dostępie do dobrej jakości usług publicznych, ponieważ występujące w regionie ograniczenia w dostępie do usług społecznych lub brak możliwości nabycia niezbędnych kwalifikacji i umiejętności społecznych pogłębiają niedostateczny udział osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem w życiu rodzinnym, zawodowym i społecznym. Priorytetowo traktowane będą działania na rzecz deinstytucjonalizacji usług oraz rozwój rodzinnych i środowiskowych form wsparcia zgodnie z rzeczywistymi potrzebami mieszkańców regionu.

Na kiedy zaplanowane są nabory w ramach Osi 9 RPO?

– Najbliższe konkursy w ramach Osi 9 zaplanowano na IV kwartał 2015 r. *Zgodnie z Harmonogramem naborów wniosków o dofinansowanie w trybie konkursowym dla RPOWŚ 2014-2020 na 2015 rok.* Konkursy będą dotyczyły aktywnej integracji osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poprzez wzmocnienie ich szans na rynku pracy, rozwoju wysokiej jakości usług społecznych.

Gdzie będzie można składać wnioski o dofinansowanie?

– Wnioski będzie można składać w Departamencie Wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego Urzędu Marszałkowskiego na ul. H. Sienkiewicza 27 w Kielcach w oparciu o „Regulamin konkursu w ramach RPOWŚ na lata 2014-2020”. Zachęcam do śledzenia informacji na temat ogłaszanych konkursów w ramach RPO WŚ na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego.

Dziękujemy za rozmowę.

MONITORING PROGRAMÓW:

Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2011–2016

Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2011–2016 został opracowywany i realizowany jest w oparciu o zapisy Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. W systemie przeciwdziałania przemocy w rodzinie nadrzędnym dokumentem jest Krajowy Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, określający zadania do realizacji na poziomie samorządu województwa. Tak więc w zakresie wyznaczania zadań w systemie przeciwdziałania przemocy funkcjonuje tzw. „układ kaskadowy”. Programy na poszczególnych poziomach są ze sobą komplementarne i wzajemnie się uzupełniają, uwzględniając specyficzne uwarunkowania na szczeblu krajowym, regionalnym oraz lokalnym.

Budowanie systemowych rozwiązań w obszarze przeciwdziałania przemocy to praca interdyscyplinarna wymagająca zaangażowania wielu podmiotów i środowisk. Skuteczność realizacji celów wyznaczonych w Wojewódzkim Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2011–2016 uzależniona jest od synergii działań wielu instytucji. Jednym z kluczowych elementów programu było uświadomienie wszystkim realizatorom, a także mieszkańcom naszego regionu, iż przemoc w rodzinie jest istotnym problemem społecznym, powodującym szerokie i tragiczne skutki.

Jej następstwa, prowadzące do wykluczenia społecznej jednostki lub grupy przenoszone są z pokolenia na pokolenie.

Działania podejmowane w obszarze pomocy społecznej wymagają systematycznego sprawdzania ich realizacji. Dlatego też w celu obserwacji działań zaplanowanych i realizowanych w ramach Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2011–2016, prowadzony jest cykliczny monitoring.

W ramach prowadzonego monitoringu ROPS m.in. określa w jakim stopniu Program sprzyja ograniczeniu problemu przemocy w rodzinie oraz skutków jej stosowania. Prowadzone badania opierają się na kwestionariuszach ankiet, które rozsyłane są do podmiotów, wymienionych w programie jako realizatorzy zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

W oparciu o wyniki monitoringu Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej corocznie opracowuje raport porządkując poszczególne działania w ramach realizacji Programu i odnosząc je do konkretnych celów operacyjnych. Przy opracowywaniu raportu uwzględniono także dane pochodzące z Sądu Okręgowego w Kielcach, Prokuratury Okręgowej w Kielcach oraz danych statystycznych Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach.

Diagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie, określające jego skalę, jest procesem trudnym ze względu na fakt, iż ofiary przemocy często nie zgłaszają nikomu tego problemu. Osoby, które mają wiedzę lub uzasadnione podejrzenia, iż w rodzinie dochodzi do przemocy w żaden sposób nie reagują. Kolejnym elementem utrudniającym jednoznaczną ocenę danych pochodzących z oficjalnych statystyk: policyjnych, wymiaru sprawiedliwości, systemu pomocy społecznej, są zmieniające się uwarunkowania sprawozdawcze i proceduralne.

Najważniejsze informacje i wnioski z przeprowadzonego monitoringu Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za rok 2014

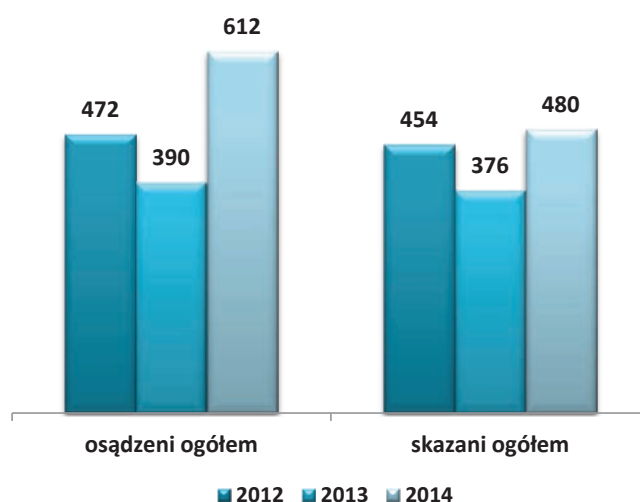
Na przestrzeni ostatnich lat możemy zaobserwować znaczną dynamikę rozwiązań prawnych. Nowelizacja ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie dokonana w 2010 r. diametralnie zmieniła ocenę problematyki i wprowadziła możliwość stosowania różnorodnych narzędzi. Przede wszystkim zadania gmin z fakultatywnych zmieniły się na obligatoryjne, co zasadniczo zmieniło podejście do takich zagadnień jak: Procedury Niebieskiej Karty, powołanie Zespołów Interdyscyplinarnych. Przed wejściem w życie znowelizowanych zapisów różne służby pracowały w oderwaniu od siebie, działania były nieskoordynowane. Obecnie możemy mówić o systemowym podejściu do zjawiska przemocy domowej, gdyż aktualnie obowiązujący system prawny daje szybszą możliwość reagowania na przemoc.

Na przestrzeni lat 2012–2014 obserwujemy wzrost liczby wypełnionych w trakcie trwania procedury przez funkcjonariuszy policji „niebieskich kart”, w tym formularzy wszczynających procedurę i formularzy dotyczących kolejnych przypadków przemocy w rodzinie. Kwestią wymagającą szczególnej analizy jest wzrost rok do roku (2013 do 2014) liczby formularzy wszczynających procedurę o 1186, (2013 r. – 1765, 2014 r. – 2951). Po konsultacji w zakresie interpretacji danych z przedstawicielami Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach uznano, iż jest

to efekt wzmożonych działań profilaktycznych, kampanii medialnych mających na celu wzrost świadomości społecznej w zakresie reagowania na przypadki przemocy w rodzinie, szkoleń dla funkcjonariuszy policji i innych służb. Statystycznie przemoc w rodzinie w naszym regionie dotyka najczęściej kobiet do 65. roku życia, mieszkających na wsi. W roku 2014 odnotowano wzrost liczby osób wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie będąc pod wpływem alkoholu. W roku 2013 były to 1572 osoby, co stanowi 72% wszystkich osób, co do których istnieje podejrzenie, iż stosują przemoc w rodzinie. Natomiast w roku 2014 r. były to 2472 osoby, co stanowi 70 % wszystkich osób, co do których istniało podejrzenie, iż stosują przemoc.

Dane Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej wskazują, że problem przemocy domowej występuje w prawie co trzeciej rodzinie w Polsce.

Z danych Prokuratury Okręgowej wynika, iż na przestrzeni lat 2012–2014, w przypadku postępowań przygotowawczych o czyn z art. 207 §1 k.k w roku 2014 odnotowano największą liczbę prowadzonych postępowań. W roku 2012 liczba w/w postępowań sięgnęła 1842, w roku 2013 nastąpił spadek i liczba ta wyniosła 1751. Rok 2014 to ponowny wzrost liczby postępowań przygotowawczych o czyn z art. 207 §1 k.k, a ich liczba wyniosła 1853.

Wykres 1: Liczba osób osadzonych i skazanych w art. 207 § 1kk w latach 2012-2014

Źródło: Sąd Okręgowy w Kielcach

Według danych Sądu Okręgowego w Kielcach liczba osób osądzonych o czyn z art. 207 §1 k.k. w odniesieniu do roku 2013 wzrosła o 57%. Analogicznie liczba osób skazanych o czyn z art. 207 §1 k.k. wzrosła w 2014 r. o 28%. Rodzajem kary najczęściej orzekanym przez Sądy w naszym regionie wobec osób skazanych z art. 207 § 1 k.k. w latach 2012–2014 była kara pozbawienia wolności.

W 2014 r. na karę pozbawienia wolności skazano 472 osoby, w tym warunkowo zawieszono wykonanie kary 424 osobom. Najwięcej, bo wobec 383 osób skazanych na karę pozbawienia wolności, orzeczony wymiar kary mieścił się w przedziale od 6 miesięcy do 1 roku.

Oprócz danych statystycznych w ramach monitoringu Programu za pomocą kwestionariusza ankiety badane były opinie pracowników socjalnych dotyczące zjawiska przemocy. Według respondentów najczęstszą formą przemocy, z jaką spotykają się w swojej praktyce zawodowej, jest przemoc psychiczna oraz przemoc fizyczna. Zwraca uwagę fakt, iż w 2014 roku ankietowani częściej niż w latach poprzednich wskazywali na przemoc mieszaną.

Na przestrzeni lat 2012–2014 w zakresie zdiagnozowanych przez pracowników socjalnych przypadków przemocy w rodzinie obserwujemy tendencję wzrostową. W odniesieniu do roku 2013, w roku 2014 odnotowano wzrost takich przypadków o 24%. Najwięcej zdiagnozowanych przez pracowników socjalnych przypadków przemocy w rodzinie w 2014 roku w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców odnotowano w powiecie: kieleckim, kazimierskim oraz włoszczowskim. Liczba spraw, którymi zajmowały się zespoły interdyscyplinarne funkcjonujące w gminach województwa świętokrzyskiego w 2014 roku to 3100. W odniesieniu do roku 2013 liczba ta wzrosła o 24% (z 2494 spraw w 2013 do 3100 w roku 2014). Jednym z kluczowych elementów sprawnego funkcjonowania systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest realizacja celów sformułowanych na postawie diagnozy zjawiska sformułowanych w gminnych i powiatowych programach przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Jak wynika z przeprowadzonego monitoringu 99% gmin z terenu województwa świętokrzyskiego posiada opracowany program przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Gminy, które nie w 2014 r. nie posiadały takiego dokumentu w regionie to: Solec-Zdrój, Tuczępy oraz Łopuszno. Wszystkie samorządy powiatowe posiadają uchwalony program przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy, z wyjątkiem powiatu koneckiego, gdzie program ten w momencie realizacji monitoringu był w trakcie opracowywania.

Oferta poradnictwa ośrodków pomocy społecznej w zakresie wsparcia ofiar przemocy w 2014 roku prezentuje się w sposób następujący:

- ze wsparcia socjalnego skorzystały 3824 osoby w 73 świętokrzyskich gminach – 1000 osób więcej niż w roku 2013,
- najmniejsze wsparcie ofiary przemocy uzyskały w zakresie poradnictwa prawnego – tylko 27 gmin oferowało taką pomoc,
- z poradnictwa psychologicznego w 2014 roku skorzystało łącznie 2279 osób w 40 gminach, czyli o ponad 80% więcej niż w roku 2013.

W roku 2014 z poradnictwa psychologicznego, prawnego oraz socjalnego oferowanego przez samorządy powiatowe skorzystało łącznie 3387 osób:

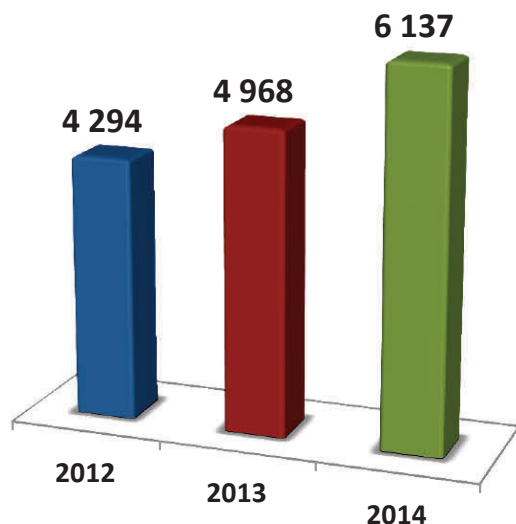
- najwięcej, bo 1438 osób korzystało ze wsparcia socjalnego oraz psychologicznego (1346).
- z poradnictwa prawnego skorzystały 603 osoby.

W roku 2014 liczba osób korzystających z poradnictwa oferowanego przez PCPR-y wzrosła niemalże trzykrotnie – z 1175 w roku 2013 do 3387 w roku 2014.

Oddziaływania korekcyjno-edukacyjne mają na celu wzmocnienie postaw pozytywnych, prospołecznych i odrzucenie negatywnych. Bardzo duże znaczenie ma budowanie motywacji do zmian, uczenie umiejętności komunikowania się i zachowań alternatywnych wobec przemocy. Jak wynika z danych przekazanych przez PCPR-y w 2014 roku 301 sprawców przemocy poddanych zostało oddziaływaniom korekcyjno-edukacyjnym. W odniesieniu do roku 2013 liczba ta wzrosła o 25%. Jednakże zadanie to realizowane jest tylko

w pięciu powiatach naszego regionu. Powiaty: starachowicki, ostrowiecki, sandomierski, staszowski, włoszczowski, pińczowski, kazimierski nie realizują programu korekcyjno-edukacyjnego dla sprawców przemocy.

Spśród wszystkich samorządów gminnych 22 gminy zadeklarowały, iż w 2014 roku zorganizowały kampanie społeczne dotyczące przeciwdziałania przemocy w rodzinie, natomiast 23 gminy poinformowały o fakcie opracowania informatora nt. uzyskania możliwości pomocy w sytuacji doświadczania przemocy w rodzinie. Łącznie w regionie w jednostkach wydano: 19 680 różnego typu ulotek oraz informatorów.

Wykres 2: Liczba zdiagnozowanych przypadków przemocy w rodzinie przez pracowników OPS w latach 2012-2014

Źródło: Badania własne ROPS

Działania Samorządu Województwa w ramach Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w 2014 r.

W 2014 roku Samorząd Województwa Świętokrzyskiego podjął liczne działania mające na celu podnoszenie kwalifikacji osób działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, pośrednio udzielających wsparcia osobom poszkodowanym, jednocześnie podejmując działania mające na celu podnoszenie świadomości w tym zakresie.

Działania zrealizowane przez ROPS w 2014 to m.in.:

- Szkolenie z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie skierowane do Ośrodków Interwencji Kryzysowej oraz Członków Gminnych Zespołów ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, pielęgniarek – szkoleniem objęte zostało 45 osób.
- Kurs specjalistyczny: „Mediacje rodzinne” – w kursie uczestniczyło 90 osób. „Skuteczna interwencja kryzysowa – w kursie uczestniczyło 30 osób. „Sytuacje kryzysowe w rodzinie” – liczba uczestników to 197 osób.
- Studia podyplomowe: „Konflikty rodzinne i mediacje rodzinne” – liczba uczestników studiów to 60 osób. „Pomoc psychologiczna i pedagogiczna i interwencja kryzysowa” – liczba uczestników studiów to 60 osób. „Mediacje rodzinne – alternatywne metody rozwiązywania sporów” – liczba uczestników studiów to 60 osób.

W sumie szkoleniami/studiami podyplomowymi w 2014 r. organizowanymi przez ROPS objętych zostało 512 osób. Całkowity koszt realizacji w/w działań to 530 186,55 zł.

Samorząd Województwa sfinansował także działanie Telefonu zaufania dla osób w kryzysie (nr „195 25”). W roku 2014 dzięki telefonowi zaufania podjęto we współpracy z służbami szeregu interwencji, w wyniku których udaremniono próby samobójcze. Dyżury przy telefonie pełnili pracownicy Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie oraz Punktu Interwencyjno-Konsultacyjnego SOW posiadający odpowiednie kwalifikacje. We współpracy z policją i przedstawicielami ochrony zdrowia podjęto łącznie 21 zasadnych interwencji wobec osób pozostających w sytuacjach kryzysowych. Interwencje dotyczyły w 14 przypadkach prób samobójczych, w 6 przypadkach – kryzysów osobistych. W wyniku podjętych działań zostało uratowane ludzkie życie – udaremniono 14 prób samobójczych, a w 5 przypadkach udzielono profesjonalnego wsparcia w sytuacji zgłaszania myśli samobójczych.

W ramach realizacji Programu nastąpiła:

- intensyfikacja działań w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, co przyczynia się do ujawniania większej liczby przypadków występowania przemocy w rodzinie;
- zostały utworzone i „zafunkcjonowały” zespoły interdyscyplinarne we wszystkich gminach regionu świętokrzyskiego. Wzrosła także intensywność ich pracy;
- wzrosła liczba osób objętych poradnictwem psychologicznym oraz socjalnym realizowanym przez ośrodki pomocy społecznej;
- intensyfikacja organizowanych przez samorządy gminne kampanii mających na celu podnoszenie wiedzy i wrażliwości społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie, co ma znaczący wpływ na kształtowanie postaw wolnych od przemocy;
- wzrosła liczba pracowników socjalnych podnoszących swoje kwalifikacje zawodowe na różnego typu studiach, szkoleniach czy warsztatach i seminariach w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Świętokrzyski Program Pomocy Społecznej na lata 2012–2017 Wojewódzki Program

Przeciwdziałanie niekorzystnym zjawiskom i zagrożeniom oraz tworzenie warunków do ich przewyższenia stanowi jeden z priorytetów systemu pomocy społecznej.

Świętokrzyski Program Pomocy Społecznej określa wyzwania i założenia pomocy społecznej z uwzględnieniem możliwości, zasobów i zdiagnozowanych potrzeb województwa świętokrzyskiego. Wyznacza także kierunki działań związanych z poprawą życia mieszkańców regionu oraz zapobieganiem ich marginalizacji i wykluczeniu społecznemu. Podstawę prawną do opracowania Świętokrzyskiego Programu Pomocy Społecznej na lata 2012–2017 stanowi zapis art. 21 pkt 1 ustawy z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

Opracowany raport podsumowuje pierwszy rok realizacji Programu. Zgromadzone w nim dane stanowią punkt wyjścia, a zarazem punkt odniesienia monitoringu w kolejnych latach.

Analiza danych wskazuje, iż w województwie świętokrzyskim szczególnie silnie zarysowują się niekorzystne tendencje demograficzne: starze-

nie się społeczeństwa, odpływ ludności, a także problemy społeczne do których należy zaliczyć: wysoki poziom bezrobocia (16,6% w 2013 r.) oraz

jego nierównomierne terytorialne rozłożenie, struktura oraz liczba udzielonych świadczeń pomocy społecznej (w 2013 r. świadczeniami pomocy społecznej zostało objętych 73 565 rodzin; kwota zasiłków celowego, okresowego oraz stałego wyniosła 90 614 217 zł).

Zebrane dane wskazują, iż strefą znacznych deficytów jest obszar programowania strategicznego gmin i powiatów w zakresie ograniczania skutków wykluczenia społecznego; tym samym samorządy gmin i powiatów niedostatecznie są przygotowane do nowego okresu

programowania obejmującego lata 2014–2020. 14 spośród 116 samorządów tj. 7 gmin (Jędrzejów, Nagłowice, Oksa, Wodzisław, Sandomierz) i 7 powiatów regionu pozytywnie wyróżniają się na tle pozostałych samorządów pod względem liczby opracowanych programów.

Pomocnym narzędziem w rozwiązywaniu problemów w sferze polityki społecznej są partner-

stwa. W regionie świętokrzyskim jest to forma działania niezbyt rozpowszechniona – jedynie 10 gmin i 4 powiaty zawiązało partnerstwa.

W 2013 r. w regionie funkcjonowały łącznie 1104 rodziny zastępcze, w których przebywało 1 601 dzieci. Koszt funkcjonowania rodzin zastępczych w 2013 r. wyniósł 13 794 488 zł. Niepokój budzi znaczne zróżnicowanie terytorialne liczby rodzin zastępczych (teren powiatów: kazimierskiego i pińczowskiego charakteryzuje się najmniejszą liczbą rodzin zastępczych). Raport wykazał, iż nie każda gmina regionu powołała asystentów rodziny oferujących wsparcie oraz pomoc dla rodzin przeżywających trudności wychowawcze. W 2013 r. zatrudnionych było łącznie 129 asystentów. Największą liczbą asystentów wykazało się miasto Kielce – 14, Ostrowiec Świętokrzyski – 10, Jędrzejów – 5.

Raport wskazał na rosnący udział pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej posiadających wykształcenie wyższe, co jest tendencją korzystną, bowiem ma bezpośredni wpływ na jakość i efektywność realizowanych zadań.

W zakresie współpracy z organizacjami pozarządowymi liczba samorządów gminnych posiadających w 2013 r. opracowany program współpracy z organizacjami pozarządowymi wyniosła: 71 natomiast liczba samorządów powiatowych 11. Samorzady powiatowe i gminne w 2013 r. na zlecenie zadań dla NGO's wydatkowały łącznie 21 941 353 zł, natomiast Samorząd Województwa w ramach otwartych konkursów ofert oraz trybu pozakonkursowego przekazał organizacjom pozarządowym kwotę w wysokości: 3 331 191 zł.

Zadania wykonywane przez realizatorów programu w większości były zgodne z zapisami zawartymi w Programie. Niemniej jednak w celu zwiększenia skuteczności i usprawnienia działań z zakresu pomocy społecznej w województwie konieczne jest m.in. wzmocnienie współpracy jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w formie partnerstw, zintensyfikowanie działań w zakresie programowania strategicznego oraz zacieśnienie współpracy z trzecim sektorem w zakresie rozwiązywania problemów społecznych województwa.

Świętokrzyski Program Pomocy Społecznej na lata 2012 – 2017 – raport za 2013 r. Tabele – Programy opracowane przez samorzady powiatowe – 2013 r.

POWIATY	PROGRAM POMOCY SPOŁECZNEJ	PROGRAM POMOCY DZIECKU I RODZINIE	PROGRAM ROZWOJU PIELICZY ZASTĘPCZEJ	PROGRAM WSPÓŁPRACY Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI	PROGRAM INTEGRACJI OSÓB I RODZIN SZCZEGÓLNEGO RYZYKA	PRZECIWDZIAŁANIA BEZROBOCIU ORAZ AKTYWIZACJI LOKALNEGO RYNKU PRACY	PROGRAM WSPARCIA DLA WYCHOWANKÓW OPUSZCZAJĄCYCH PŁACÓWKI OP-WYCH.	PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY	PROGRAM POMOCOWY NA RZECZ OSÓB STARSZYCH (fakultatywny)	RAZEM
Buski	0	0	1	1	0	bd	0	1	bd	3
Jędrzejowski	0	1	1	1	0	1	0	1	0	5
Kazimierski	0	0	1	0	0	0	0	1	0	2
Kielce Miasto	1	1	0	1	1	1	0	1	1	7
Kielecki	1	0	1	1	0	1	1	1	0	6
Konecki	0	1	1	1	0	0	0	0	0	3
Opatowski	1	1	1	0	0	0	0	1	0	4
Ostrowiecki	0	0	1	1	0	0	0	1	0	3
Pińczowski	0	0	1	1	0	0	0	1	0	3
Sandomierski	0	0	1	1	0	0	0	1	0	3
Skarżyski	0	0	1	1	0	1	0	1	0	4
Starachowicki	0	0	1	0	0	1	0	0	0	2
Staszowski	0	1	1	1	0	1	0	1	0	5
Włoszczowski	0	0	1	1	0	0	0	1	0	3
RAZEM (14 powiatów)	3	5	13	11	1	6	1	12	1	53

Źródło: badania własne ROPS

Kreowanie Lokalnej Polityki Antyalkoholowej

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej we Współpracy z Państwową Agencją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zorganizował konferencję pn. Rola władz samorządowych w kształtowaniu lokalnej polityki w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych. Konferencja adresowana była do osób odpowiedzialnych za kreowanie lokalnej polityki antyalkoholowej tj. m.in. do władarzy gmin oraz radnych.

W tematykę konferencji wprowadził uczestników Pan Krzysztof Brzóska – Dyrektor PARPA, który w swojej prelekcji odniósł się do nowych wyzwań w kontekście polskiej polityki wobec alkoholu.

Pani Barbara Jakacka-Green – Dyrektor ROPS podkreśliła znaczenie działań na poziomie lokalnym w profilaktyce antyalkoholowej. Na szczelbu samorządu województwa kluczowym dokumentem w zakresie polityki antyalkoholowej jest przyjęty w lipcu ubiegłego roku przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego „Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w regionie świętokrzyskim na lata 2014–2020”. W celu spójnej polityki w obszarze rozwiązywania problemów alkoholowych istotne jest odnoszenie się na wszystkich szczeblach samorządowych do zapisów programu.

Szerzej o rozwiązywaniu problemów alkoholowych, które jest zadaniem własnym samorządu gminnego, mówiła Agnieszka Czerkawska, przewodnicząca zespołu ekspertów PARPA w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w społecznościach lokalnych. Przypomniała, że gminy od 1993 roku uzyskały kompetencje do prowadzenia lokalnej polityki wobec problemów alkoholowych. Rady gmin co roku muszą uchwalać gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Spoczywa na nich obowiązek powoływania gminnej

komisji rozwiązywania problemów alkoholowych. Również w ich gestii jest wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych i pobieranie opłat z tego tytułu. Rada gminy podejmuje również uchwały w sprawie ograniczenia dostępności alkoholu. Prelegentka zwróciła uwagę na fakt, iż jakość gminnych programów profilaktyki często nie jest zbyt wysoka. Tak dzieje się w przypadkach, gdy opłaty za wydanie zezwolenia na sprzedaż alkoholu gminy wykorzystują na finansowanie zadań niezwiązanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych albo

Otwarcie konferencji: Barbara Jakacka-Green – Dyrektor ROPS, Krzysztof Brzóska – Dyrektor PARPA.

też finansują zadania niezgodne z aktualną wiedzą na temat ich skuteczności, np: organizując „pogadanki” zamiast wdrażania profesjonalnych programów profilaktycznych. W przypadku działań gmin ważnym kierunkiem jest m.in. podejmowanie działań na rzecz zwiększenia dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych, udzielanie rodzinom, w których występuje problem alkoholowy pomocy psycho-

społecznej i prawnej, a także prowadzenie działalności informacyjnej i edukacyjnej zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych.

Niezwykle ważne w podejmowanych przez gminy działaniach jest ograniczanie dostępności fizycznej alkoholu, będące elementem kształtowania polityki społecznej w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi. O tym zadaniu samorządu gminnego, realizowanym poprzez ograniczenie liczby punktów sprzedaży oraz określanie zasad ich usytuowania, mówiła Kama Dąbrowska, radca prawny PARPA. Zależność między zmniejszaniem liczby punktów sprzedaży a zmniejszaniem skali problemów alkoholowych i związanych z nimi patologii jest widoczna na przykładzie takich krajów jak: Finlandia, Szwecja, Wielka Brytania. Zgodnie z danymi WHO zamknięcie jednego

punktu sprzedaży na 1000 mieszkańców obniża prawdopodobieństwo wystąpienia skrajnej przemocy wobec dzieci o 4 procent.

Na koniec konferencji o jakości profilaktyki skierowanej do dzieci i młodzieży mówiła Katarzyna Okulicz-Kozaryn, kierownik działu edukacji publicznej i analiz PARPA. Ważne jest, by wdrażać programy profilaktyczne rekomendowane, zgodne z aktualną wiedzą i wynikami badań naukowych. Tzw. profilaktyką selektywną należy obejmować dzieci i młodzież w stopniu wyższym niż przeciętny narażone na rozwój problemów, np. znajdujące się w złej sytuacji materialnej, których rodzice są chorzy psychicznie.

Konferencja towarzyszyła XIII Świętokrzyskim Dniom Profilaktyki.

Funkcjonowanie Warsztatów Terapii Zajęciowej jako podmiotów ekonomii społecznej

29 czerwca 2015 roku Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego zorganizował seminarium nt: „Funkcjonowanie Warsztatów Terapii Zajęciowej jako podmiotów ekonomii społecznej”.

W seminarium udział wzięli zaproszeni goście: Pan Marek Gos - Poseł na Sejm RP, Pan Jarosław Wypyszyński – przedstawiciel Stowarzyszenia na Rzecz Spółdzielni Socjalnych w Poznaniu, Pani Maria Morus – Kierownik Działu Badań i Analiz PFRON w Warszawie, Pani Jadwiga Irla – Dyrektor Oddziału Świętokrzyskiego PFRON, Pan Grzegorz Orawiec – Dyrektor Departamentu Polityki Regionalnej UMWS oraz kierownicy Warsztatów Terapii Zajęciowej regionu świętokrzyskiego.

W pierwszej części seminarium przedstawione zostały bieżące problemy związane z funkcjonowaniem oraz finansowaniem Warsztatów Terapii Zajęciowej.

Przedstawiciel PFRON w Warszawie Pani Maria Morus przedstawiła wyniki Raportu z badania ogólnej sytuacji WTZ przeprowadzonego przez PFRON w 2014 roku.

Przewodniczący Konwentu WTZ Pan Tomasz Łukawski przedstawił wypracowane przez Konwent postulaty dotyczące wprowadzenia zmian w finansowaniu działalności WTZ, są to m.in.:

- ▶ utworzenie na szczeblu centralnym Krajowej Rady Warsztatów Terapii Zajęciowej usytuowanej przy Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej,
- ▶ określenie statusu zawodowego kadry WTZ, w tym statusu instruktora terapii zajęciowej,
- ▶ zwiększenie dofinansowania uczestników WTZ o kwotę 200 zł miesięcznie.

Możliwości pozyskiwania środków finansowych w nowej perspektywie zaprezentował dyrektor Departamentu Rozwoju Regionalnego

– Pan Grzegorz Orawiec, omawiając szczegółowo Priorytet 9 RPOWŚ.

Dyrektor Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej – Pani Barbara Jakacka-Green zwróciła uwagę na realizację nowego zadania ROPS – koordynacji ekonomii społecznej w regionie i nowej roli WTZ jako podmiotów ekonomii społecznej. Przedstawiona została informacja na temat wykorzystania przez samorządy powiatowe i samorząd województwa świętokrzyskiego środków PFRON na zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej w 2014 roku. W naszym regionie rozdysponowano łącznie kwotę: 34 326 041 zł, z której samorządy powiatowe wydatkowały na zadania: 28 913 336 zł, zaś samorząd województwa: 5 412 705 zł. Samorządy powiatowe najwięcej środków wydatkowały na zadania z zakresu rehabilitacji społecznej tj.:

- ▶ dofinansowanie kosztów działania WTZ – 16 581 970 zł,
- ▶ dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze – 4 445 147 zł,
- ▶ dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych – 2 517 763 zł.

Najmniej środków samorządy powiatowe wydały na:

- ▶ dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki – 272 791 zł,
- ▶ dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się w związku z indywidualnymi potrzebami osób z niepełnosprawnościami – 1 425 322 zł.

Największą kwotę na zadania z zakresu rehabilitacji społecznej wykorzystwały powiaty:

- ▶ kazimierski – 763 554 zł,
- ▶ włoszczowski – 826 937 zł.

Największą powiaty:

- ▶ ostrowiecki – 3 517 061 zł,
- ▶ sandomierski – 3 353 364 zł.

Przedstawione zostały również założenia projektu „Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii

Otwarcie seminarium: Barbara Jakacka Green – Dyrektor ROPS, Tomasz Łukawski – Przewodniczący Konwentu WTZ, zaproszeni goście: Maria Morus – Kierownik Działu Badań i Analiz PFRON w Warszawie, Jarosław Wypyszyński – Przedstawiciel Stowarzyszenia na Rzecz Spółdzielni Socjalnych w Poznaniu.

Społecznej w Województwie Świętokrzyskim”. Uczestnicy seminarium dyskutowali na temat możliwości wsparcia i rozwoju WTZ w kontekście ekonomii społecznej. Praktyka wskazuje jednoznacznie, iż dotychczasowe mechanizmy rehabilitacji zawodowej uczestników WTZ są niewystarczające. W systemie pojawił się impas, który jest możliwy do przełamania. Dynamicznie zmieniająca się polityka społeczna wraz z nową perspektywą finansową wymusza aktualizację przepisów prawnych i zmianę myślenia o rehabilitacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami.

Nowa perspektywa finansowania stwarza możliwości zwiększania skuteczności prozatrudnieniowej, których podstawy przez lata działań WTZ wypracowały z osobami z niepełnosprawnościami – uczestnikami, szukając sposobów na rozwinięcie katalogu metod pracy i aktywizacji. Konieczne stało się poszukiwanie i wprowadzenie nowych rozwiązań. Innowacyjnym rozwiązaniem i nowym narzędziem pracy socjalnej dla uczestników WTZ jest model spółdzielni socjalnych, realizowany przez „Stowarzyszenie Rzecz Spółdzielni Socjalnych w Poznaniu” – wyjaśniała dyrektor ROPS.

Przedstawiciel Stowarzyszenia z Poznania Pan Jarosław Wypyszyński zaprezentował uczestnikom seminarium modelowe rozwiązania w funkcjonowaniu i kooperacji WTZ z podmiotami sektora

biznesu, jakie zostały wdrożone w województwie wielkopolskim, a wypracowane w projekcie „Innowacyjny model aktywizacji zawodowej uczestników WTZ”. Rozwiązania zostały włączone do głównego nurtu polityki społecznej i są upowszechniane w całym kraju.

„Spółdzielnia socjalna z perspektywy WTZ jest logicznym następstwem realizowanej w warsztatach rehabilitacji zawodowej oraz ogniwiem umożliwiającym podjęcie pracy przez osoby z niepełnosprawnością intelektualną” – zaznaczył Jarosław Wypyszyński. W innowacyjnym modelu aktywizacji zawodowej została zaplanowana współpraca między WTZ, a spółdzielnią. Współpraca ta umożliwia stopniowe „oswajanie się” uczestników z perspektywą pracy w spółdzielni socjalnej. Udzielane wsparcie uczestnikom WTZ ma innowacyjny charakter, gdyż stworzone zostało nowe ogniwo w systemie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób z niepełnościami. Pozwoli ono na wprowadzenie systemowego rozwiązania, stanowiącego odpowiedź

na brak miejsc pracy dla uczestników WTZ. W ten sposób można będzie korzystać z potencjału ekonomii społecznej poprzez wyposażenie OWES w nowe narzędzia pracy. W wielkopolskim projekcie powstało sześć spółdzielni socjalnych, które w tym kontekście stały się naturalnym instrumentem pracy środowiskowej dla ośrodków pomocy społecznej, wypełniając katalog oferowanego przez nie wsparcia dla osób z niepełnościami.

W podsumowaniu seminarium zabrał głos poseł na Sejm RP Pan Marek Gos, który stwierdził, iż postulaty przedstawione przez Świętokrzyski Konwent WTZ przedstawi w interpelacji w sprawie zmian przepisów regulujących działalność Warsztatów Terapii Zajęciowej.

Nową perspektywę finansową w połączeniu z innowacyjnym modelem aktywizacji zawodowej uczestników WTZ traktujemy jako ogromną szansę i wyzwanie dla regionu.

Nowa perspektywa finansowa a współpraca z sieciami organizacji pozarządowych z terenu województwa świętokrzyskiego

Współpraca z sieciami i federacjami zrzeszonymi w naszym regionie, rola zrzeszeń organizacji pozarządowych w rozwoju regionu, pozyskiwanie przez nie funduszy unijnych w nowej perspektywie finansowej, a także rozwój sektora ekonomii społecznej były głównymi tematami posiedzenia Świętokrzyskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego, które odbyło się 1 lipca 2015 r.

W obradach Świętokrzyskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego aktywny udział wzięli Marszałek Adam Jarubas, przedstawiając zgromadzonym najnowsze informacje z obszaru programowania

unijnego. Wyraził również zadowolenie z faktu możliwości spotkania w tak szerokiej formule i dyskusji na tematy związane z funkcjonowaniem organizacji pozarządowych ich współpracy z administracją samorządową. Marszałek dziękował zgromadzonym za aktywność w samej radzie, ale też w sieciach tematycznych.

...widać, że czujecie Państwo potrzebę organizacji i łączenia w sieci, w których można lepiej i bardziej efektywnie współpracować. Prosimy o sugestie, jak my z poziomu województwa możemy państwu pomagać. Razem możemy szybciej osiągać sukcesy – powiedział Marszałek Województwa Świętokrzyskiego Adam Jarubas. Uczestnicy

Posiedzenie Świętokrzyskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego.

dyskusji najbardziej zainteresowani byli możliwościami i sposobem pozyskiwania funduszy unijnych w ramach nowego okresu programowania.

...programy europejskie zachęcają do realizacji projektów nieszablono i właśnie w partnerstwach. Często wielosektorowe partnerskie podejście decyduje o sukcesie poszczególnych projektów – wyjaśniał zastępca dyrektora Departamentu Polityki Regionalnej Tomasz Janusz, przedstawiając moż-

liwości wsparcia partnerstw organizacji pozarządowych.

Przedstawiciele Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej, Pani Teresa Śliwa – kierownik i Pan Michał Kocia, zaprezentowali założenia w zakresie rozwoju ekonomii społecznej w perspektywie lat 2015–2020. Omówione zostało dotychczasowe wsparcie Samorządu Województwa dla podmiotów ekonomii społecznej. Uczestnicy posiedzenia zapoznani zostali ze stanem prac realizowanych przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w zakresie koordynacji ekonomii społecznej w regionie tj.: organizacją pracy Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej, opracowaniem projektu Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej, działaniami związanymi z procesem akredytacji Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej, wypracowywaniem wartości wskaźników na potrzeby realizacji priorytetu inwestycyjnego 9v RPO WŚ 2014–2020.

Podczas dyskusji uczestnicy spotkania podkreślali, iż w rozwoju ekonomii społecznej widzą szanse rozwoju i zwiększenia potencjału sektora pozarządowego w naszym regionie.

Ocena zasobów pomocy społecznej 2014 rok

Ocena zasobów pomocy społecznej to zadanie wynikające ze znowelizowanej w 2011 roku ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej realizowane corocznie przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej. Zwieńczenie prac to przyjęcie przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego w dniu 25 czerwca 2015 r. Uchwały NR X/174/15 przyjmującej raport z Oceny Zasobów Pomocy Społecznej Województwa Świętokrzyskiego za 2014 rok i przekazanie dokumentu do wojewody.

Realizacja tego zadania wymagała pozyskania wielu niezbędnych danych na wszystkich szczeblach jednostek samorządu terytorialnego z róż-

nych instytucji. Dane gromadzone były odpowiednio przez ośrodki pomocy społecznej w gminach oraz powiatowe centra pomocy rodzinie w powiatach zatwierdzone uchwałami rady gminy i rady powiatu. Obowiązek sporządzenia oceny nakłada ustawa o pomocy społecznej z roku w Art. 16a.

Przekazanie szczegółowych danych oceny zasobów pomocy społecznej zostało ujednoczone przez narzędzie mające formę formularzy elektronicznych, które umiejscowione zostały w bazie Statystycznej Aplikacji Centralnej.

Na podstawie cząstkowych raportów przekazanych z ośrodków pomocy społecznej oraz powiatowych centrów pomocy rodzinie osza-

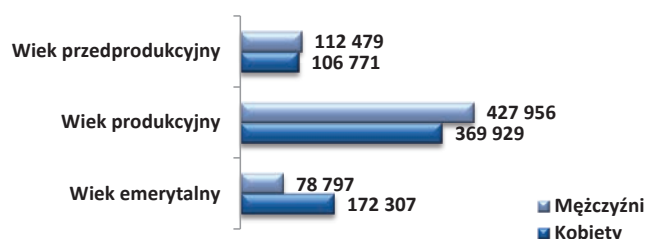
cowane zostały m.in. zasoby infrastrukturalne, finansowe i kadrowe z obszaru polityki społecznej, co łącznie z analizą uwzględniającą kontekst społeczno – demograficzny poszczególnych gmin i powiatów daje podstawę do planowania określonych oddziaływań ukierunkowane na samorządy borykające się z niedostawaniem zasobów do potrzeb wynikających z diagnozy sytuacji społecznej. Zgromadzone informacje pozwalają na zaprezentowanie wyników oceny zasobów pomocy społecznej w regionie. Raport składa się z analizy uwzględniającej elementy:

- ▶ Dane o sytuacji demograficznej i społecznej;
- ▶ Dane o korzystających z pomocy i wsparcia,
- ▶ Inne rodzaje pomocy i świadczeń;
- ▶ Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia;
- ▶ Kadry jednostek organizacyjnych pomocy społecznej;
- ▶ Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie jednostki samorządu terytorialnego;
- ▶ Aktywność projektowo-konkursowa jednostki organizacyjnej pomocy społecznej;
- ▶ Współpraca z organizacjami pozarządowymi – zadania zlecone w obszarze pomocy i wsparcia.

Sytuacja społeczno-demograficzna

Według informacji z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego województwo świętokrzyskie w 2014 roku zamieszkiwało 1 263 176 osób. Liczba ludności województwa świętokrzyskiego zmniejsza się corocznie. W stosunku do roku 2013 liczba mieszkańców zmniejszyła się o 5063 osoby tj. o miejscowość taką, jak np. Solec-Zdrój. Najbardziej zaludnionymi powiatami w województwie świętokrzyskim są: kielecki, ostrowiecki, starachowicki oraz miasto Kielce. W 2014 roku, podobnie jak w latach ubiegłych, na

terenie województwa świętokrzyskiego zamieszkiwało więcej kobiet niż mężczyzn: liczba kobiet – 649 007, liczba mężczyzn – 619 232. Analizując populację województwa świętokrzyskiego według struktury wiekowej oraz płci obserwujemy przewagę mężczyzn wśród mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat) oraz w grupie mieszkańców wieku produkcyjnym (18-59 kobiety, 18-64 mężczyźni). Zdecydowana przewaga liczby kobiet występuje wśród osób w wieku poprodukcyjnym (60 lat i więcej - kobiety, 64 lat i więcej - mężczyźni).

Wykres 3: Ludność województwa świętokrzyskiego w podziale na grupy wiekowe i płeć w 2014 r.

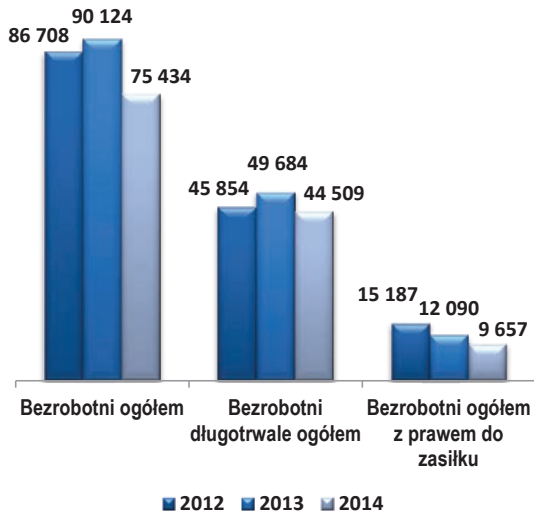
Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS

Zjawisko bezrobocia

Stopa bezrobocia na koniec grudnia 2014 roku ukształtowała się w regionie na poziomie 14,2% i była wyższa od stopy bezrobocia odnotowanej w Polsce o 2,7%. W odniesieniu do grudnia 2013 roku stopa bezrobocia w województwie była niższa o 2,4 %. W regionie utrzymuje się znaczne zróżnicowanie terytorialne stopy bezrobocia. Najwyższą stopę bezrobocia odnotowano w powiecie skarżyskim: 24,9%, natomiast najniższą w buskim: 8,0%. Liczba bezrobotnych, niezatrudnionych i niewykonujących innej pracy zarobkowej, zdolnych i gotowych do podjęcia pracy w pełnym wymiarze czasu pracy, nieuczących się w szkole w systemie dziennym oraz zarejestrowanych we właściwym powiatowym urzędzie pracy w województwie świętokrzyskim według stanu na dzień 31.12.2014 r. wyniosła: 75 434 osoby.

W 2014 roku w regionie nastąpił spadek ogólnej liczby osób bezrobotnych ogółem, długotrwale

bezrobotnych oraz osób bezrobotnych z prawem do zasiłku.

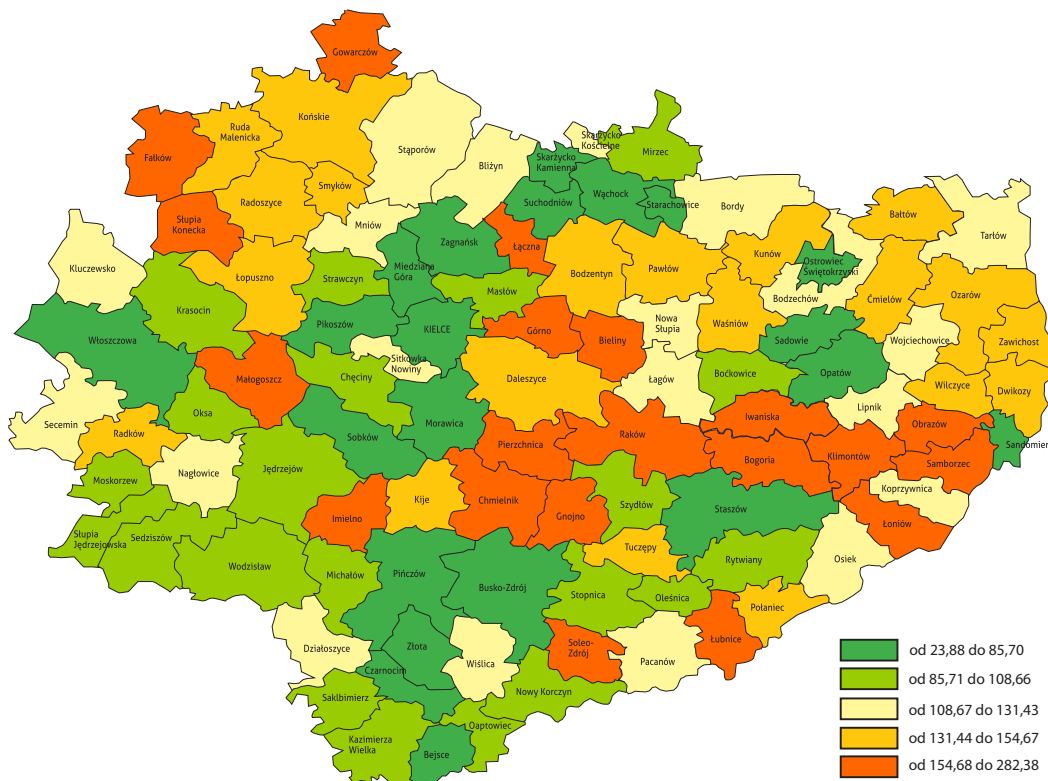
Wykres 4: Ludność osób bezrobotnych w województwie świętokrzyskim w latach 2012 - 2014 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS

Infrastruktura społeczna

W 2014 roku liczba wszystkich mieszkań w województwie świętokrzyskim stanowiących własność gminy albo gminnych osób prawnych bądź spółek handlowych, utworzonych z udziałem gminy, z wyjątkiem towarzystwa budownictwa społecznego wyniosła 12 291. W 2014 roku, w odniesieniu do roku 2013, liczba mieszkań komunalnych w zasobach gmin zwiększyła się o 93. Obserwowany jest również wzrost liczby wniosków złożonych na mieszkanie komunalne (z 3 771 w roku 2013 do 3 942 w roku oceny) tj. o 171 wniosków.

Liczba mieszkań socjalnych, które gminy wynajmują, bądź mogą wynająć na podstawie umowy o najem lokalu socjalnego w 2014 roku wyniosła 2 783. Liczba osób, które w skali całego regionu złożyły wniosek o najem mieszkania socjalnego w wydziale lokalowym gminy w terminie do 31 grudnia 2014 roku wyniosła 2 574 osoby i jest to mniej o 738 osób w odniesieniu do roku 2013 (z 3 312 w roku 2013 do 2 574 w roku oceny).

Mapa 1: Przestrzenne zróżnicowanie natężenia wskaźnika deprivacji lokalnej w województwie świętokrzyskim w 2014 r.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna

W 2014 roku na terenie regionu świętokrzyskiego funkcjonowało 37 publicznych i niepublicznych żłobków, oddziałów żłobkowych, klubów dziecięcych. Na przestrzeni lat 2012-2014 obserwuje się systematyczny wzrost liczby żłobków i oddziałów żłobkowych w województwie – w roku 2012 ich liczba wyniosła 14 placówek. Wzrost liczby żłobków i oddziałów żłobkowych spowodował wzrost liczby miejsc w placówkach – liczba ta wyniosła 1 299 miejsc w roku 2014 i zwiększyła się o 129 w porównaniu do 2013 roku. W roku oceny liczba dzieci którym nie przyznano miejsca w placówce wyniosła 217 jest to niemal o połowę mniej w odniesieniu do 2013 roku.

W roku 2014 łączna liczba świetlic i klubów uznawanych jako Kluby Seniora, działających na terenie gminy, zajmujących się rozwojem życia kulturalnego, oświatowego, towarzyskiego i rekreacyjnego osób starszych wyniosła 112 placówek i zwiększyła się o 11 w porównaniu do roku 2013. Prognozowany jest systematyczny wzrost liczby tego typu placówek w kolejnych latach.

W 2014 na terenie województwa funkcjonowało 7 hospicjów, w których podmiot leczniczy wykonuje działalność leczniczą w formie stacjonarnych i całodobowych świadczeń zdrowotnych innych niż szpitalne, tj. sprawowanie wszechstronnej opieki zdrowotnej, psychologicznej i społecznej nad pacjentami znajdującymi się w stanie terminalnym. W porównaniu do roku 2013 liczba ta zwiększyła się o 1 placówkę. Jednakże na podstawie danych własnych ROPS zbieranych na potrzeby opracowania Biuletynu Świętokrzyskiego Seniora ustalono, iż w regionie świętokrzyskim funkcjonuje 18 hospicjów dane te uwzględniają wszystkie podmioty niezależnie od organu prowadzącego¹.

Pomoc i wsparcie dla osób i rodzin

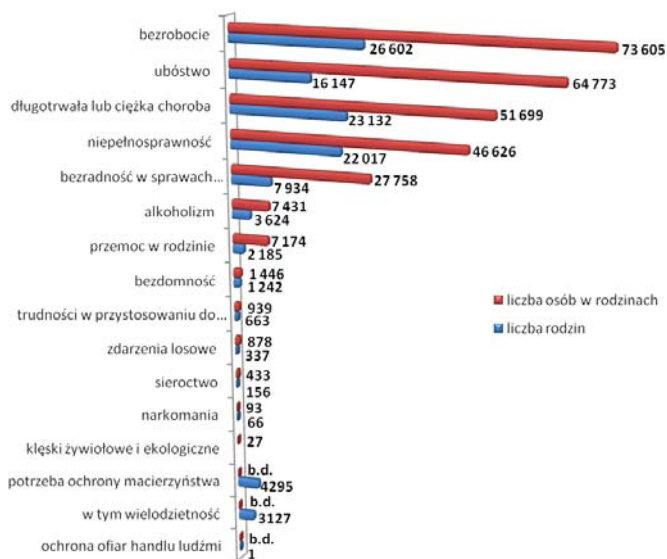
W świetle danych oceny zasobów pomocy społecznej na przestrzeni lat 2013 – 2014 obserwujemy spadek liczby osób i rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia bez względu na rodzaj i formę świadczeń. Spadek liczby osób, którym

udzielono pomocy i wsparcia w stosunku do 2013 roku wyniósł nieco ponad 1%. Ośrodki pomocy społecznej oraz powiatowe centra pomocy rodzinie w regionie świętokrzyskim w swych prognozach zakładają wzrost ogólnej liczby osób korzystających z pomocy i wsparcia w 2015 roku.

Na podstawie danych z oceny określony został w poszczególnych gminach współczynnik deprywacji lokalnej tj. stosunek liczby osób korzystających z pomocy społecznej (liczba osób którym decyzją przyznano świadczenie niezależnie od formy) do liczby mieszkańców poszczególnych gmin. Analiza wewnątrz regionalnego zróżnicowania wskaźnika deprywacji lokalnej tj. liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1 000 mieszkańców wskazuje, iż najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej odnotowujemy w powiatach: koneckim i sandomierskim. Gminy w których w/w wskaźnik osiąga najwyższe wartości to gminy: **Łonów, Koprzywnica, Łubnice, Raków, Imielno, Górno.**

Załączona mapa obrazuje przestrzenne zróżnicowanie natężenia wskaźnika deprywacji lokalnej tj. liczby osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1000 mieszkańców.

Najczęściej występujące problemy społeczne w regionie świętokrzyskim to: bezrobocie, ubóstwo, długotrwała i ciężka choroba oraz niepeł-

Wykres 5: Powody udzielenia pomocy i wsparcia

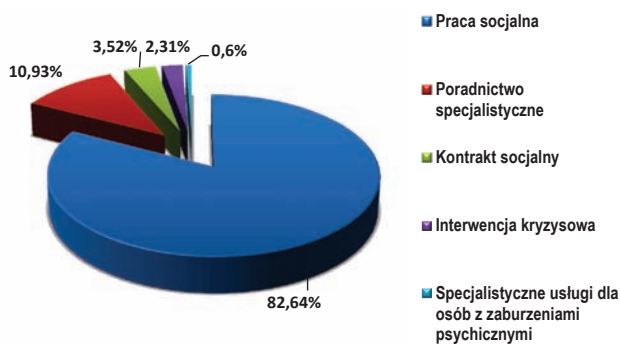
Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS

¹ Biuletyn Świętokrzyskiego Seniora - ROPS 2014, str.20-21.

nosprawność i bezdomność. Obserwujemy spadek liczby osób otrzymujących pomoc. Prognozy ośrodków pomocy społecznej oraz powiatowych centrów pomocy rodzinie w zakresie tych pięciu najczęściej występujących problemów wykazują projektowany wzrost liczby beneficjentów korzystających z pomocy na 2015 rok.

Usługi pomocy społecznej

Dominującą usługą w ramach systemu pomocy społecznej jest praca socjalna. Blisko 11% świadczonej pomocy społecznej jest praca socjalna. Blisko 11% świadczonej pomocy społecznej jest praca socjalna. Blisko 11% świadczonej pomocy społecznej jest praca socjalna.

Wykres 6: Struktura środków finansowych na realizację zadań według działań

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS

czonych usług pomocy społecznej stanowi poradnictwo specjalistyczne na które składają się m.in.: porady prawne, rodzinne oraz psychologiczne. Kontrakty socjalne zawierane z klientami pomocy społecznej stanowią 3,52% usług pomocy społecznej, a 2,31% usług to interwencja kryzysowa. W strukturze wybranych usług pomocy społecznej najmniejszą liczbę stanowią usługi takie, jak specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Praca socjalna stanowi przeszło 82% usług świadczonych przez system pomocy społecznej. Ośrodki pomocy społecznej prognozując liczbę rodzin oraz liczbę osób w rodzinach, wobec których świadczona będzie praca socjalna oszacowały wzrost liczby rodzin o 4,24%, a w przypadku osób w rodzinach wzrost o 4,34% w 2015 roku.

Praca socjalna	2013	2014 *(rok oceny)	2015 *(prognoza)
Liczba rodzin	44 837	46 637	48 702
Liczba osób w rodzinach	117 804	121 025	126 523

Pieczna zastępcza

Liczba rodzin zastępczych spokrewnionych z dzieckiem w 2014 roku wyniosła 696 w odniesieniu do roku 2013 jest mniejsza o 66 rodziny. W roku 2014 funkcjonowały 304 rodziny zastępcze niezawodowe tj. 2 więcej w stosunku do 2013r. Niezmiennie od 2012 r. obserwujemy stałą liczbę rodzin zastępczych zawodowych (40). Wśród zawodowych rodzin zastępczych w roku 2014: 6 rodzin zastępczych specjalistycznych, 13 rodzin zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego i 7 rodzin prowadzi rodzinny dom dziecka. Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w 2014 r wyniosła w województwie świętokrzyskim: 1561. Z tego 938 to dzieci umieszczone w rodzinach zastępczych spokrewnionych z dzieckiem, 39 dzieci w rodzinach zastępczych niezawodowych, 140 w rodzinach zastępczych zawodowych.

Instytucje pomocy społecznej

Na podstawie danych jakie wpłynęły do Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej zinventaryzowane zostały zasoby instytucjonalne pomocy społecznej zlokalizowane w gminach województwa świętokrzyskiego. Zasoby instytucjonalne pomocy społecznej obejmują:

- ▶ 35 środowiskowe domy samopomocy
- ▶ 5 dziennych domów pomocy
- ▶ 21 noclegowni, schronisk itp.
- ▶ 12 klubów samopomocy
- ▶ 37 domów pomocy społecznej
- ▶ 9 ośrodków interwencji kryzysowej*²
- ▶ 15 jednostek specjalistycznego poradnictwa
- ▶ 43 placówki opiekuńczo wychowawcze
- ▶ 6 centrów integracji społecznej
- ▶ 13 klubów integracji społecznej
- ▶ 26 warsztatów terapii zajęciowej
- ▶ 4 zakłady aktywności zawodowej

² Ośrodki Interwencji Kryzysowej zadeklarowane w OZPS nie zawsze spełniają wymogi stawiane tego typu podmiotom np. miejsca hostelowe.

Kadra ośrodków pomocy społecznej

W 2012 roku w ośrodkach pomocy społecznej na terenie województwa świętokrzyskiego zatrudnionych było 2 901 osób, z czego:

- ▶ 138 osób na stanowiskach kierowniczych;
- ▶ 801 osób na stanowiskach pracownika socjalnego;
- ▶ 1 962 osób na innych stanowiskach.

Według danych oceny zasobów pomocy społecznej w 2014 roku 15 ośrodków pomocy społecznej z naszego regionu nie spełniało ustawowego wymogu zatrudniania co najmniej 1 pracownika socjalnego na 2000 mieszkańców. Jest to o 5 gmin więcej niż w roku 2013. Ośrodki, które nie spełniają ustawowego wymogu dot. zatrudnienia to: Fałków, Klimontów, Miedziana Góra, Nowy Korczyn, Oksa, Piekoszów, Radoszyce, Sobków, Stopnica, Szydłów, Daleszyce, Kunów, Opatów, Skalbierz, Suchedniów, Sandomierz.

W roku oceny nastąpił 24,8% spadek liczby osób objętych programami resortowymi w odniesieniu do roku 2013. W okresie objętym sprawozdaniem, największą aktywność projektową odnotowano w 5 gminach województwa świętokrzyskiego: Włoszczowa, Krasocin, Chęciny, Masłów i Osiek, gdzie w każdej z nich realizowano po 2 projekty.

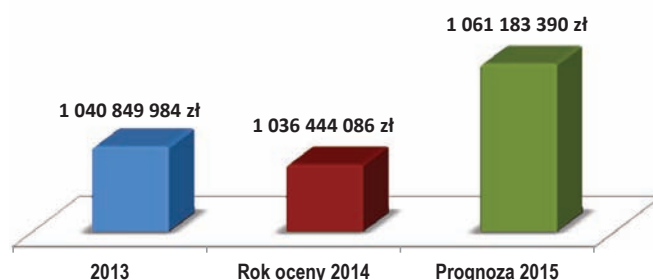
Współpraca z organizacjami pozarządowymi w 2014 r.

Zaledwie 71 gmin w regionie posiada opracowany program współpracy z organizacjami pozarządowymi. Najwięcej zadań zleczanych organizacjom pozarządowym w 2014 roku zrealizowano w powiatach: ostrowieckim (42 umowy), kieleckim (22 umowy), mieście Kielce (17 umów) oraz w powiecie sandomierskim (12 umów). W powiecie pińczowskim i włoszczowskim nie odnotowano aktywności w ramach współpracy samorządu terytorialnego z organizacjami samorządowymi.

Z budżetu Samorządu Województwa w 2014 r. w ramach realizacji Programu Współpracy Samorządu

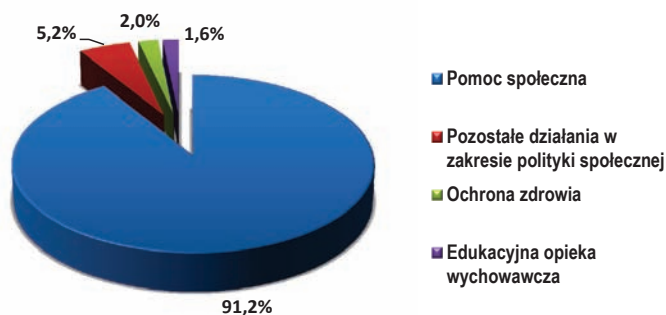
z organizacjami pozarządowymi została przekazana kwota: 3 978 465,99 zł w tym w ramach otwartych konkursów ofert: 3 858 995,89 zł, w ramach trybu pozakonkursowego 119 470,00 zł. Łącznie podpisano: 345 umów. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej zlecił organizacjom pozarządowym zadania na łączną kwotę: 1 948 460 zł. Zawarto 128 umów na realizację zadań. 158 organizacji w trybie konkursowym złożyło łącznie: 248 ofert. Suma kwot zaangażowanych przez organizację pozarządowe do realizacji w/w umów wynosiła łącznie 471 922,00 zł.

Finansowanie

Wykres 7: Środki finansowe przeznaczone na zadania własne i zadania zlecone (w zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS

Wykres 8: Struktura środków finansowych na realizację zadań według działów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS

Dane przekazane przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej wskazują, iż na zadania własne i zadania zlecone w roku oceny wydatkowano 1 036 444 086 zł, jest to mniej o ponad 4 mln zł w porównaniu do roku 2013. Dane prognostyczne informują, że jednostki samorządu terytorialnego realizujące na tere-

nie województwa świętokrzyskiego zadania z obszaru polityki społecznej, w tym pomocy społecznej w 2015 roku zwiększą swoje wydatki w stosunku do 2014 roku o 24 739 304 zł.

Wykres prezentuje podział środków finansowych wydatkowanych przez jednostki samorządu terytorialnego według działań:

Środki finansowe na realizację zadań własnych i zleconych wydatkowane są w pomocy społecznej w 4 działach:

- 851 – Ochrona zdrowia (2%),
- 852 – Pomoc społeczna (91,2%),
- 853 – Pozostałe działania w zakresie polityki społecznej (5,2%),
- 854 – Edukacyjna opieka wychowawcza (1,6%).

Ponadto instytucje realizują projekty systemowe skierowane bezpośrednio do osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, które jednocześnie nie pracują i są w wieku aktywności zawodowej. W porównaniu do danych z oceny zasobów pomocy społecznej za 2013 rok, największy spadek osób objętych projektami współfinansowanymi z EFS zaobserwowano w mieście Kielce, gdzie w 2013 roku w projektach uczestniczyło 1 012 osób, natomiast w roku oceny 183, to jest o 829 osób mniej. Jedynie w powiecie opatowskim (o 78) oraz ostrowieckim (o 31) nastąpił wzrost beneficjentów korzystających z projektów.

W ramach projektów współfinansowanych lub finansowanych ze środków uzyskanych z Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w 2014 roku w województwie świętokrzyskim skorzystało 1 583 osób. Największą aktywność projektową można zaobserwować w powiatach: kieleckim, gdzie udział w programach wzięło 289 osób, włoszczowskim (378 osoby) oraz jędrzejowskim, gdzie liczba zainteresowanych wyniosła 253 osoby. Najmniejsze zainteresowanie programami resortowymi wykazywali mieszkańcy w powiatach: kazimierskim (3 osoby), pińczowskim (14 osób).

W 2014 roku w ramach programów ostonowych w regionie objętych zostało: 16 929 osób. W latach poprzednich ilość osób zainteresowanych

udziałem w programach ostonowych była nieco wyższa, gdzie w 2013 roku liczba beneficjentów programu wyniosła 19 187 osób, co oznacza spadek o ponad 11,7%. Prognoza wskazuje na ponowny wzrost osób, które skorzystają z projektów ostonowych w 2015 r.

W roku 2014 ROPS zakończył realizację projektu „Edukacja receptą na lepsze jutro”, w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki Priorytet VII, Działanie 7.1 – Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji; Poddziałanie 7.1.3 – Podnoszenie kwalifikacji kadr pomocy i integracji społecznej. Projekt realizowany był w latach 2008-2014. Celem projektu było „Zwiększenie skuteczności i efektywności pracy kadr pomocy i integracji społecznej w Województwie Świętokrzyskim, promowanie idei ekonomii społecznej w jednostkach samorządu terytorialnego oraz rozwój współpracy z instytucjami rynku pracy”.

Wsparcie w ramach projektu realizowane było w formie szkoleń, seminariów, studiów podyplomowych, specjalizacji z zakresu pomocy społecznej, specjalistycznego doradztwa. Kierowane było ono do pracowników oraz wolontariuszy jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej z terenu województwa, pracowników organizacji pozarządowych, stowarzyszeń i fundacji działających w obszarze pomocy społecznej, członków zespołów interdyscyplinarnych oraz przedstawicieli publicznych służb zatrudnienia w ramach rozwoju współpracy na rzecz rozwiązywania problemów społecznych.

W latach 2007-2011 projekt obejmował cykle roczne, natomiast w latach 2012-2014 wieloletni cykl rozliczenia i realizacji. Liczba osób objętych wsparciem w ramach projektu to: 3840. Liczba wydanych certyfikatów to 12 339 w tym w latach 2008-2011: 7 988, 2012 - 2014: 4 351. Liczba wydanych świadectw ukończenia studiów i specjalizacji dla beneficjentów projektu to: 458.

Reasumując w ramach analizy danych oceny zasobów pomocy społecznej wypracowane zostały rekomendacje dotyczące kierunków działań koniecznych do podjęcia w ramach obszaru polityki społecznej na wszystkich szczeblach samorządu. Koniecznym jest również wspieranie i rozwijanie usług na rzecz seniorów oraz ich

rodzin. Działalność domów winna zostać poszerzona o dodatkowe usługi społeczne oraz zwiększenie ich dostępności w zależności od zmieniających się potrzeb. Wymagane jest rozwijanie usług środowiskowych ukierunkowanych na potrzeby osób starszych, zależnych, z niepełnosprawnościami oraz przewlekle chorych. Szczególną uwagę należy zwrócić na inicjowanie wdrażania narzędzi aktywizujących osoby zagrożone wykluczeniem społecznym. Konieczne jest podejmowanie działań na rzecz budowania partnerskiej współpracy pomiędzy pracownikami jednostek organizacyjnych pomocy społecznej oraz pracownikami instytucji rynku pracy. W regionie świętokrzyskim istotne jest podejmowanie działań na

rzecz rozwoju podmiotów ekonomii społecznej, w tym podmiotów reintegracyjnych oraz wzmocnienie współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie działań wspierających rodzinę. Analiza dokumentu wskazuje na rozwijanie działalności placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży oraz zwiększenie liczby asystentów rodziny. Bardzo istotne jest podejmowanie działań mających na celu realizację programów korekcyjno – edukacyjnych dla sprawców przemyocy we wszystkich powiatach. Zwrócić należy uwagę również na dostosowanie poziomu zatrudnienia w ośrodkach pomocy społecznej do wymogów ustawowych.

KIERUNEK

EKONOMIA SPOŁECZNA

Rozwój ekonomii społecznej w regionie świętokrzyskim – stan i perspektywy

Ekonomia społeczna stanowi dla Samorządu Województwa Świętokrzyskiego istotną część polityki rozwojowej regionu. Ekonomia społeczna jest jednym z instrumentów wykorzystywanych w regionalnych dokumentach strategicznych oraz programowych w obszarze rozwiązywania problemów społecznych, w szczególności w zakresie aktywizacji społeczno-zawodowej. Możliwość wsparcia finansowego sektora ekonomii społecznej, jakie daje Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, a także możliwości wynikające z realizacji założeń Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej dają podstawy do prognozowania dalszego rozwoju szeroko rozumianej ekonomii społecznej. Rolę samorządu województwa w procesie rozwoju ekonomii społecznej wyznacza ustawa

o pomocy społecznej oraz Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej i jest to: koordynowanie działań na rzecz sektora ekonomii społecznej w regionie przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej. Zarząd Województwa Uchwałą NR 452/15 z dnia 10 czerwca powołał Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej. W jego skład weszli przedstawiciele samorządu województwa i samo-

rządów lokalnych, a także przedstawiciele sektora ekonomii społecznej, nauki oraz biznesu.

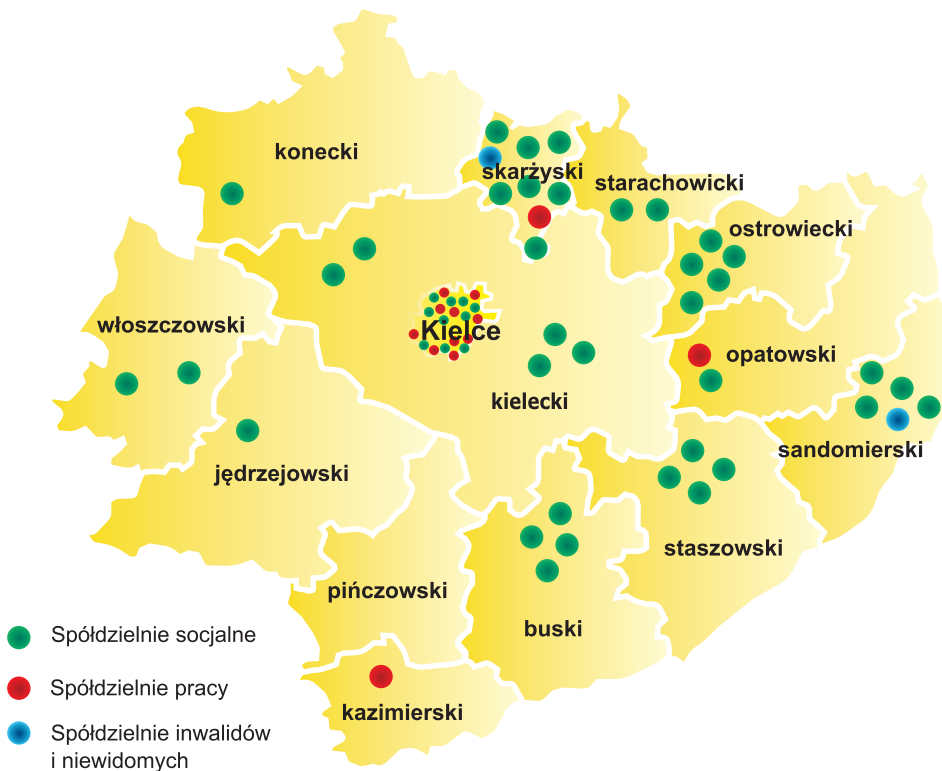
Celem działania Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej jest: monitorowanie i koordynacja działań w zakresie ekonomii społecznej w województwie, określanie kierunków wsparcia ekonomii społecznej, konsultowanie oraz aktualizowanie Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej.

W związku z nową perspektywą finansową Unii Europejskiej, a także zapisami Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej zaistniała potrzeba aktualizacji Wieloletniego Regionalnego Planu Działań na Rzecz Ekonomii Społecznej z 2013 roku i tym samym przekształcenie go w Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej opracował projekt Programu, który podsumowuje dotychczasowe działania w obszarze ekonomii społecznej, inwentaryzuje stan zasobów oraz jego przestrzenne rozmieszczenie w regionie, a także wyznacza cele do realizacji do roku 2020.

Diagnoza ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim przeprowadzona przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, opisuje rozwój podmiotów ekonomii społecznej. Jedną z miar rozwoju sektora ekonomii społecznej jest stan sektora spółdzielczego, a w szczególności spółdzielni socjalnych.

Według stanu na I kwartał 2015 roku w regionie funkcjonuje 13 spółdzielni pracy, 2 spółdzielnie inwalidów i niewidomych oraz 46 spółdzielni socjalnych. Obserwujemy, iż rozwój spółdzielczości koncentruje się głównie w powiatach subregionu północnego oraz wschodniej części subregionu południowego. W powiecie pińczowskim nie funkcjonują żadne spółdzielnie socjalne, natomiast najmniejsza ich liczba występuje w powiatach koneckim, jędrzejowskim i kazimierskim.

Na szczególną uwagę zasługuje Spółdzielnia Socjalna „PROM”, utworzona w 2015 roku w powiecie skarżyskim. Spółdzielnia założona jest przez osoby prawne. Spółdzielnia została powołana przez gminę Skarżysko-Kamienna i gminę Bliżyn. Jest to jedna z dziesięciu modelowych

Mapa 2: Przestrzenne rozmieszczenie spółdzielni w regionie świętokrzyskim

Źródło: Opracowanie własne ROPS

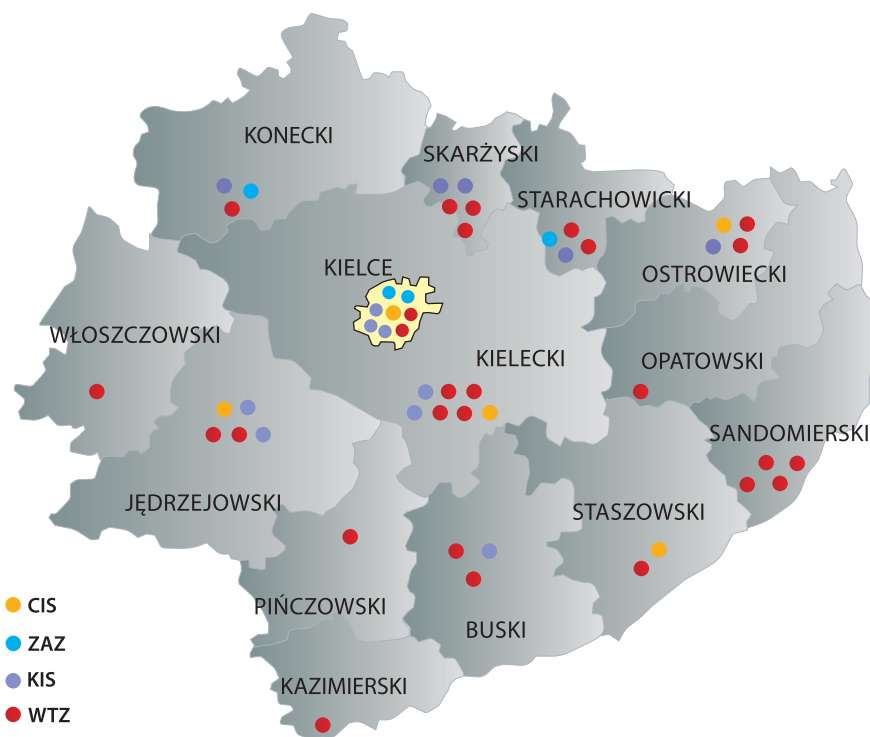
spółdzielni socjalnych, które funkcjonują na terenie Polski. Spółdzielnia Socjalna „PROM” jest pierwszą spółdzielnią instytucjonalną w województwie świętokrzyskim. Na przestrzeni lat 2012–2015 obserwujemy dynamiczny rozwój podmiotów ekonomii społecznej jakimi są spółdzielnie socjalne. W roku 2012 w regionie funkcjonowało 7 spółdzielni socjalnych, rok później liczba ta wzrosła do 17, kolejne lata to dalszy przyrost nowo powstałych podmiotów tego typu. Dynamika wzrostu liczby spółdzielni socjalnych przypadająca na lata 2012–2015 jest wynikiem realizacji działań określonych w Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012–2020, programach szczebla regionalnego z obszaru Polityki spo-

łącznej, instrumentów wsparcia w ramach poddziałania 7.2.2 PO KL w tym działalności Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej, a także zaangażowania organizacji pozarządowych, samorządów lokalnych, instytucji pomocy i integracji społecznej oraz instytucji rynku pracy. W perspektywie najbliższych lat priorytetowym jest wspieranie funkcjonujących spółdzielni socjalnych poprzez wysokiej jakości usługi świadczone przez akredytowane Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej, wsparcie finansowe w postaci instrumentów zwrotnych (pożyczek, poręczeń), stosowanie klauzul społecznych w zamówieniach publicznych przez samorzady lokalne, zlecenie realizacji usług użyteczności publicznej spółdzielniom socjalnym. Celem określonym w Regionalnym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej jest dalszy rozwój spółdzielni socjalnych w szczególności w powiatach, w których tego typu podmioty obecnie nie funkcjonują.

Kolejnym niezwykle istotnym elementem sektora ekonomii społecznej są podmioty reintegracji społeczno-zawodowej takie jak: Centra Integracji Społecznej, Kluby Integracji Społecznej, Zakłady Aktywności Zawodowej i Warsztaty Terapii Zajęciowej.

Według danych za I kwartał 2015 w województwie świętokrzyskim funkcjonuje 49 podmiotów realizujących cele związane z reintegracją społeczno-zawodową. Największe natężenie podmiotów reintegracyjnych obserwujemy w stolicy województwa: mieście Kielce oraz powiatach: buskim, kieleckim i skarżyskim. Wsparcie podmiotów reintegracji społeczno-zawodowej to kolejny istotny cel z punktu widzenia rozwoju ekonomii społecznej w regionie. Obserwując działania podmiotów reintegracji społeczno-zawodowej widać szereg korzyści płynących z ich funkcjonowania. Szczególne znaczenie mają tu Kluby Integracji Społecznej oraz Centra Integracji Społecznej, dlatego zwiększenie liczby tego typu podmiotów w regio-

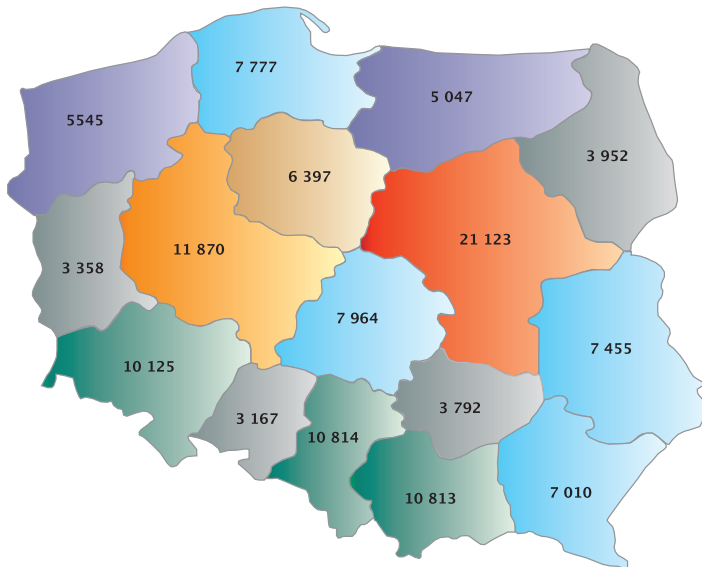
Mapa 3: Podmioty reintegracyjne w województwie świętokrzyskim

Źródło: Opracowanie własne ROPS

nie może być istotne z punktu widzenia realizacji celów takich jak przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. W kontekście rozwoju podmiotów reintegracyjnych koniecznym jest wypracowanie ścieżki na rzecz zatrudnienia uczestników Warsztatów Terapii Zajęciowej, a także inspirowanie do zakładania spółdzielni socjalnych. Na zorganizowanym przez ROPS seminarium „Funkcjonowanie WTZ jako podmiotów ekonomii społecznej”, gdzie zostały zaprezentowane dobre praktyki z województwa wielkopolskiego w zakresie roli WTZ w nowej perspektywie finansowania.

W kontekście rozwoju ekonomii społecznej kluczową rolę odgrywa sektor obywatelski, ponieważ aktywność obywatelska jest początkiem działań rozwojowych tego sektora.

W Raporcie z badania przeprowadzonego przez Stowarzyszenie Kolon/Jawor czytamy, iż w województwie świętokrzyskim na 10 tys. mieszkańców przypada niespełna 29,9 organizacji pozarządowych ogółem. W związku z tym, województwo zajęło przedostatnie miejsce w odniesieniu do innych regionów w Polsce pod względem aktywności organizacji pozarządowych. W liczbach bez-

Mapa 4: Liczba bezwzględna stowarzyszeń i fundacji w województwach

Źródło: Raport z badania 2013, Stowarzyszenie Klon/Jawor
strona: www.mojapolis.pl

względnych w 2013 roku na terenie województwa świętokrzyskiego funkcjonowało 3792 organizacje pozarządowych. Odnosząc się do badań przeprowadzonych w 2008 roku, liczba organizacji pozarządowych była mniejsza i wynosiła ogółem 1730 stowarzyszeń i fundacji w województwie świętokrzyskim. Planując rozwój sektora ekonomii społecznej należy zacząć od działań o charakterze animacyjnym, umożliwianym tworzenie podmiotów obywatelskich tworzenie partnerstw publiczno-prywatnych. Region świętokrzyski mimo licznych działań ukierunkowanych na rozbudzenie aktywności obywatelskiej nadal jest jednym z regionów o najmniejszej liczbie zarejestrowanych organizacji pozarządowych.

Biorąc pod uwagę dotychczasowe działania oraz wynikające z nich doświadczenia należy stwierdzić, iż na obecnym etapie przedsiębiorczość społeczna nie jest zjawiskiem, które będzie rozwijać się samoistnie. W związku z tym istnieje konieczność budowania i rozwijania systemu wsparcia sektora ekonomii społecznej. Proces ten opierać się będzie na doświadczeniach zdobytych w tym zakresie w okresie programowania 2007–2013. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w br. pozytywnie zaopiniował pięć podmiotów ubiegających się o akredytacje w Ministerstwie

Pracy i Polityki Społecznej. Kluczowe znaczenie w zakresie wsparcia będą miały akredytowane Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej połączone w konsorcja, które będą realizować ambitne cele wynikające ze wskaźników RPO WŚ 2014–2020. Należy zatem podejmować działania mające na celu podniesienie jakości oraz trwałości wsparcia dla sektora ekonomii społecznej, którego efektem będzie zbudowanie stabilnie funkcjonujących podmiotów świadczących usługi wsparcia na wysokim poziomie. W kontekście perspektyw rozwojowych sektora ekonomii społecznej optymistycznym jest fakt wzrostu znaczenia problematyki ekonomii społecznej na poziomie europejskim, krajowym oraz regionalnym. Odzwierciedleniem tego faktu jest m.in. umocowanie ekonomii społecznej w zapisach dokumentów strategicznych oraz programowych na szczeblu europejskim, krajowym oraz regionalnym co może stanowić duży impuls rozwojowy dla tego obszaru. O potencjale rozwojowym świadczy również inicjatywa oraz chęć rozwijania działalności przez podmioty ekonomii.

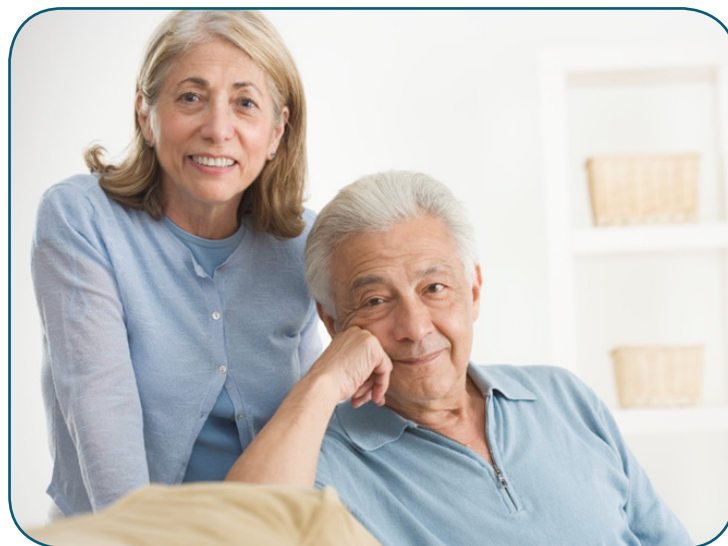
Zdiagnozowanymi barierami rozwoju ekonomii społecznej są m.in.: jej rozproszenie, ogólny brak wiedzy na temat ekonomii społecznej. W związku z tym priorytetowym zadaniem jest wzmocnienie zakresu koordynacji działań na rzecz rozwoju ekonomii społecznej.

Koniecznym staje się uświadamianie władzom samorządowym korzyści wynikających ze wspierania i inwestowania w obszar ekonomii społecznej. Jest to szczególnie istotne w kontekście możliwości finansowania przedsięwzięć dotyczących tzw. „rewitalizacji społecznej” w ramach RPO WŚ 2014–2020 przy wsparciu dwu-funduszowym tj. EFS oraz EFRR. Samorządy winny otworzyć się na kooperację z obywatelami w zakresie kreowania usług publicznych oraz przekazywania podmiotom ekonomii społecznej zadań publicznych do realizacji.

Wieloletni Program „Senior-WIGOR” na lata 2015–2020

Systematycznie wzrastająca liczba osób starszych w naszym społeczeństwie wymusza konieczność zwiększenia zadań w zakresie pomocy osobom starszym oraz wymaga właściwego przygotowania instytucji do realizacji tych zadań. Starzenie się społeczeństwa jest nowym wyzwaniem dla rozwoju regionu. Skutki procesów demograficznych mają bezpośredni wpływ na nasze codzienne życie. Najbliższy czas musi zostać wykorzystany przez samorządy na dostosowanie systemów gospodarczych i socjalnych do nowych wyzwań. Wydłużenie średniej długości życia, spadek dzietności, rozwój medycyny to czynniki determinujących rozwój regionu.

Dane Eurostatu pokazują, że w 2020 r. osoby po 60. roku życia będą stanowić blisko 25% ludności polskiego społeczeństwa, a prognoza ludności na lata 2008–2035 opracowana przez GUS wskazuje, że w najbliższych latach rosnąć będzie liczba najstarszych (tzw. pokolenie stulatków). Szacuje się, że w roku 2030 liczba osób w wieku 85 lat i więcej może sięgać prawie 800 tysięcy. Prognozy rozwoju demograficznego opracowane przez GUS dla lat 2014–2035 są dla województwa świętokrzyskiego bardziej niepokojące niż dla pozostałych regionów kraju ze względu na coraz bardziej uwidaczniające się niekorzystne trendy w procesach demograficznych. Co za tym idzie wyraźnie pogorszy się struktura wiekowa ludności – o 28% spadnie liczebność populacji w wieku przedprodukcyjnym, a o 22% – w wieku aktywności zawodowej. Z tego wynika, że proces starzenia społeczeństwa przebiegał będzie szybciej niż przeciętnie w kraju, ponieważ do 2035 r. grupa osób w wieku emerytalnym wzrośnie o prawie 27%. W związku z faktem, iż w strukturze mieszkańców naszego regionu mamy coraz więcej seniorów i wielu z nich chce dalej utrzymywać aktywność społeczną poprzez

m.in.: doksztalcanie, realizowanie swoich pasji i ciekawe spędzanie czasu wolnego. W roku 2013 liczba osób w wieku 60+ wynosiła 343 505 osób tj. blisko 35% ogółu województwa. Najliczniejszą grupą, bo liczącą 89 362 osoby byli mieszkańcy w wieku 60–64 lata. Według prognoz demograficznych dla kraju w roku 2050 seniorzy będą stanowić ponad 35% ludności Polski, kiedy to taki stan już region świętokrzyski osiągnął. Wobec postępującego procesu starzenia się społeczeństwa koniecznym staje się podejmowanie działań mających na celu wprowadzenia ułatwień poprzez tworzenie oferty ukierunkowanej na wsparcie seniorów i ich rodzin. Rząd zainicjował działania w tym obszarze i 17 marca 2015 r. Rada Ministrów przyjęła do realizacji Wieloletni Program „Senior-WIGOR” na lata 2015–2020. Program ten zakłada tworzenie dziennych domów seniora, jak również wsparcie ich działań poprzez partycypację w bieżących kosztach funkcjonowania. Celem Programu jest systematyczne poprawianie jakości życia osób starszych, poprzez umożliwienie im korzystania z szerokiej oferty: opiekuńczej, edukacyjnej, kulturalnej oraz rekreacyjnej. Program ma charakter wie-

oletni, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej cyklicznie ogłaszać będzie konkursy w ramach Programu „Senior-Wigor”.

Najważniejsze elementy Programu:

- 1) Budżet Programu – 370 mln PLN na lata 2015–2020, z czego 30 mln na rok 2015;
- 2) Na rok 2015 – 25 mln PLN na tworzenie Domów Dziennego Pobytu i 5 mln PLN na bieżące działania;
- 3) Beneficjenci – jednostki samorządu terytorialnego wszystkich poziomów samodzielnie lub w partnerstwie z NGO albo JST mogą zlecić prowadzenie Domów organizacjom pozarządowym w trybie ustawy o pożytku publicznym.
- 4) Program przewiduje tworzenie wyłącznie Dziennych Domów Seniora – zrezygnowano z Klubów.
- 5) Przykładowy montaż finansowy:
- 6) Obowiązek trwałości projektu po zakończeniu wsparcia – 3 lata;
- 7) Obowiązkowe standardy:
  - a) Standard warunków lokalowych – w wersji maksymalnej 10 pomieszczeń i plac z ogrodem
  - b) Minimum jeden posiłek dziennie, w szczególności gorący;
  - c) Funkcjonowanie Domu co najmniej od poniedziałku do piątku przez 8 godzin dziennie;
  - d) Podstawowy zakres usług – jest fakultatywny, (można wybrać z katalogu);
  - e) Minimalny standard zatrudnienia – 1 pracownik na 15 seniorów oraz do wyboru fizjoterapeuta, pielęgniarka, ratownik medyczny,

psychoterapeuta, dietetyk – w dowolnym wymiarze czasu pracy;
 dla Domów o liczbie uczestników pomiędzy 15 – 30 osób, istnieje możliwość zatrudnienia stażysty zamiast drugiego pracownika; kwalifikacje pracowników określi JST (z wyłączeniem specjalistów zawodowych).

UWAGA !

W ramach programu nie można finansować: budowy nowych obiektów i zakupu nieruchomości. Nie ma możliwości wniesienia wkładu rzeczowego.

Wojewoda Świętokrzyski powołał Komisję Konkursową, która na przełomie czerwca/lipca 2015 r. dokonała oceny wniosków składanych przez jednostki samorządu terytorialnego. W skład Komisji wszedł przedstawiciel Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej UMWS.

W ramach pierwszej edycji naboru wniosków do realizacji programu „Senior-Wigor” z województwa świętokrzyskiego wpłynęło 5 wniosków, z tego 4 to aplikacje samorządów gminnych oraz jedna samorządu powiatowego. Komisja Konkursowa oceniła pozytywnie i zarekomendowała do dofinansowania przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej wszystkie wnioski gmin tj.: Słupi (koneckiej), Łągowa, Starachowic, Ostrowca Świętokrzyskiego oraz powiatu opatowskiego. Pierwsze Domy Senior-Wigor zostaną uruchomione do końca 2015 r. w miejscowościach Sędek gm. Łągów, Pilzycy gm. Słupia (konecka), Starachowicach, Ostrowcu Świętokrzyskim oraz Opatowie.

	Poziom wsparcia z budżetu państwa	Wkład własny beneficjenta	W sumie wysokość dotacji	W sumie wkład własny	SUMA
UTWORZENIE	Nie więcej niż 80% kosztów i kwotowo nie więcej niż 180 tys. zł	Nie mniej niż 20% kosztów i kwotowo nie mniej niż 45 tys. PLN	Nie więcej niż 250 tys. PLN	Nie mniej niż 62,5 tys. PLN	312,5 tys. PLN w wariantcie maksymalnym
WYPOSAŻENIE	Nie więcej niż 80% kosztów i kwotowo nie więcej niż 70 tys. zł	Nie mniej niż 20% kosztów i kwotowo nie mniej niż 17,5 tys. PLN			
BIEŻĄCE UTRZYMANIE JEDNEGO MIEJSCA	1/3 faktycznego kosztu miesięcznie, nie więcej niż 200 PLN	2/3 faktycznego kosztu miesięcznie, z czego do 1/3 można przerzucić na uczestnika			

Wydawca:

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego
Al. IX Wieków Kielc 3, 25-516 Kielce
www.sejmik.kielce.pl
tel.: 41 342 12 42

Koncepcja i redakcja:

Barbara Jakacka-Green
– Dyrektor Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej

Zebranie materiałów i opracowanie:

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

Zdjęcia:

Archiwum Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej
Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego w Kielcach

© Copyright by Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Kielcach

Wydanie I/2015 r.

Nakład:

1000 egzemplarzy
EGZEMPLARZ BEZPŁATNY